

Grundorsakernas isberg

Målsättningar:

- Förstår att det problemet man identifierat ofta bara är toppen på isberget eller ett symptom på ett djupare problem
- Lära sig att identifiera grundorsakerna bakom vardagliga problem

Material:

- Grundorsakernas isberg –handout

Gruppstorlek:

- Grupper om 2–5 elever, kan även utföras som individuellt arbete

Åldersrekommendation:

- Högstadium och andra stadiet

Tid:

- 15 min.

Bakgrund:

Vad menas grundorsaker och hur är de relaterade till påverkansarbete? Ofta när vi identifierar en utmaning i vardagen är det faktiskt ett symptom på ett bredare problem eller "toppen på isberget". Det är ofta mer effektivt att försöka ta itu med de bakomliggande grundorsakerna än att bara lindra symtomen.

Om problemet till exempel är **nedskräpningen av närmiljön** är insamling av sopor bara en tillfällig lösning. Istället för att nöja sig med att försöka påverka problemet på en ytlig nivå vore det bra att fundera på vad som orsakar problemet och hur detta kan påverkas.

Genom att identifiera **grundorsakerna** till problemen är det möjligt att påverka de underliggande systemen på ett bredare plan. Även om inte alla problem kommer att lösas på en gång, kommer vi gradvis närmare lösningarna genom att ta itu med grundorsakerna. Samtidigt är det ofta betydligt långsammare och svårare att ta itu med grundorsakerna än att påverka ytliga symtom, och det kräver en större grupp människor. När man övar på att påverka är det bra att ta hänsyn till åldersnivån och att ett problem kan påverkas på flera olika sätt. Även om det kan vara lättare att öva på att påverka genom att börja med ytnivån (till exempel genom att plocka upp skräp i närmiljön), kan man även med yngre elever diskutera grundorsakerna!

Denna övning stödjer elevernas färdigheter att identifiera grundorsakerna bakom vardagliga utmaningar som eleverna lyft fram. Grundorsakerna kan åtgärdas genom att titta på problemet genom fyra nivåer:

1. Problemet: vad händer? (t.ex. närmiljön blir nedskräpad)
2. Vem och vad? (t.ex. människor slänger sopor, människor återvinner inte)
3. Varför agerar man på det här sättet i vårt samhälle? (t.ex. stigande levnadsstandard, produkter är förpackade i mycket plast)
4. Vilka normer och tankesätt i vår kultur och vårt samhälle stödjer problembildningen? (en kultur som uppmuntrar konsumtion, likgiltighet för miljöfrågor, ojämlikhet: vissa har råd att överkonsumera)

Övningens gång:

Dela in eleverna i grupper om 2–5 personer (självständigt arbete är också möjligt). Varje grupp måste ha ett problem som den gruppen valt ut att de skulle vilja påverka.

Dela ut handouten "Grundorsakernas isberg" till varje grupp. Handouten har rutor för nivå 1–4, som gruppen kan fylla i, i den ordning de vill. När alla nivåer är ifyllda är det möjligt att diskutera och utbyta tankar tillsammans.

Tips för frågor till slutdiskussionen:

- Vilka sätt att påverka kan användas för att påverka vilken av de fyra nivåerna? Kan du hitta ett sätt att påverka på varje nivå?
- Vilka av de grundorsakerna som nämndes är sådana som ungdomar i er ålder kan påverka? Med vilka medel?
- Finns det några grundorsaker som din grupp eller klass kan påverka redan idag? Hur?